

Recensie

Bij de Wetenschappelijke Uitgeverij Amsterdam, verscheen in september 1973 het boek „RATTEN” van Maarten 't Hart, met de ondertiteling „Over het gedrag, de leefwijze en het leervermogen van de rat, over de rattenbestrijding en de rattenkoning. Met enkele aanwijzingen voor het houden van de rat als huisdier”. Hieronder volgt een recensie van het boek.

Waar ratten zulke trouwe begeleiders van veel menselijke activiteiten zijn, is het niet verwonderlijk dat er veel belangstelling voor is. Die kan dan echt, positief gericht zijn, en — vaak tegelijkertijd — onzakelijk, op het hysterische af. Iets dergelijks ken ik zelf van de recente faraomierenplagen. Wat de positief gerichte belangstelling voor ratten betreft valt te denken aan de populariteit — van oudsher — van rattenvangers, rattenkoningen e.d. De auteur van dit boek zet zich vooral af tegen de andere kant: „het hetze-achtige karakter van de propaganda voor de bestrijding”, de affiches zoals die met de gemaskerde rat en het televisie-filmpje.

Dat is een moderne trend: dergelijke opmerkingen ben ik het laatste jaar al tegen gekomen in stukjes van Jan Blokker en Saartje Burgerhart in de Volkskrant. Eén citaat in dit verband uit het boek kan ik niet nalaten te geven: „Op een zondagmiddag schaart de familie zich rond de kooi van hun boa of python en de levende rat wordt bij de hongerende slang geworpen. De familie kijkt toe hoe het dier wordt verslonden... Met een rat is alles geoorloofd. Gelukkig zijn mij ook gevallen bekend waarin de rat flinke stukken beet uit de huid van de slang”.

Maarten 't Hart's voornaamste drijfveer is positief: hij beschrijft zijn eigen waarnemingen op vuilnisbelten en langs sloten op zo'n boeiende manier dat het uitnodigt om het zelf te herhalen. Hij schrijft over een reeks onderwerpen die iedereen die ook maar iets met ratten of rattenbestrijding te maken heeft hogelijk interesseren, b.v. de verdringing van zwarte ratten door bruine („niet te bewijzen”), de agressiviteit van de ratten (onjuist, vooral ont-

Foto's Hanneke v. d. Muyzenberg.

staan door te weinig door veldwaarnemingen gecontroleerde laboratoriumproeven, iets waarvan hij aantoonde dat voor veel onderwerpen geldt), het aanvallen van mensen, de grootte van de roedels, voorjaars- en najaarstrek, het territorium en een uitgebreide beschrijving van het verschijnsel van de „rattenkoning”. Een bijzonder interessant en compleet verhaal is dat over allerlei aspecten van het gedrag. Op verschillende populaire schrijvers zoals Lorenz, Hillenius en Morris wordt daarbij op ongezoeten wijze kritiek geleverd.

„Rat en Muis” komt er in tegenstelling tot de bestrijdingsactie-propaganda erg goed af: ... „boeiende informatie en doorgaans prachtige foto's” — geen hetze: „Men moet ratten bestrijden omdat er teveel zijn, niet omdat het ondiere zijn, want dat zijn het niet”.

In het boek wordt niet de fout gemaakt om de schade en gevaren te kleineren. Wel hanteert de auteur de boemerang: de mens scheidt met slordigheid en ondoordachttheid de mogelijkheden en is tevens de hoofdoorzaak van het verdwijnen van de natuurlijke vijanden.

Het boek is in een vlotte stijl geschreven, meestal vrij gemakkelijk te lezen, op enkele passages na, ook door niet hoog-geschoolden. Echter, niet altijd lijkt het ene verhaal met het andere gecontroleerd te zijn: er zijn diverse herhalingen en tegenstrijdigheden: zo zegt hij dat hij in zijn naaste omgeving maar één mens kent die aan de ratten is omgekomen (tegenover vijf aan de auto), terwijl hij naast de ene, een student die na een behaald examen in het water was gesprongen, al op de tweede bladzijde z'n grootmoeder opvoert die aan de gevolgen van een rattebeet overlijdt. Een ander voorbeeld betreft de recente vogelsterfte in Zeeland in voorjaar 1973, volgens de auteur het gevolg van een actie met cumarine (inmiddels is bekend dat het een andere oorzaak had). Men dient er, zo zegt hij, middelen te gebruiken waarbij de ratten in hun holen sterven. Verderop in het boek wordt dan gezegd dat het juist een eigenschap van cumarine-derivaten is. De informatie over het bestrijden en weren van de rat is vrij willekeurig gekozen. Hiervoor is het zeker geen handboek. Dat neemt niet weg dat het een uniek boek is waarin gegevens van vele schrijvers op een kritische en originele manier worden beoordeeld, zulks gestaafd door eigen waarnemingen. Een boek kortom, dat de lezers van dit tijdschrift zal boeien. Jammer alleen dat het premiestelsel niet meer zo algemeen is dat de prijs (f 24,50) gemakkelijk bij elkaar gevangen kan worden.

J. A. Jobsen.